

Kurzus kódja(i): FLM-271.01

Kurzus címe: Westernváltozatok

Tanár neve: Pápai Zsolt

Kurzus időpontja, helye: Hétfő 14:00-15:30, -137

Vetítések időpontja, helye: -

Kurzus típusa: Szeminárium

Kurzus leírása: A kurzus a hollywoodi westernfilmek átalakulását vizsgálja néhány, jobbra kanonizálódott mű apropóján, a tematika, az ideológia és a filmforma változásaira koncentrálva. Kizárólag a negyvenes évektől a hetvenes évekig terjedő időszakban készült filmeket tárgyalunk, mivel ez az időszak hozta a műfaj legjelentősebb – és máig ható – átalakulását. A kurzus során nem egyszerűen filmelemzések következnek egymás után, hanem a változások általános irányelveit kutatjuk. Nem csupán a műfaj transzformációját, illetve revízióját, hanem transztextualizációját (más műfajokba oltódását) is nagyító alá vesszük, ezért a kurzus végén kilépünk a szigorúan vett westernkeretek közül. Az egyes témák nem feltétlenül másfélórányszabottak: lesznek olyanok, melyekkel többet, és lesznek, melyekkel kevesebbet foglalkozunk. Kizárólag hollywoodi filmeket elemzünk. A kötelező filmeket leadom a stúdióban. Néhány filmhez nem sikerült magyar feliratot vagy szinkront szerezni. Jelmagyarázat (az egyes címek mögött álló rövidítések feloldása): mf=magyar felirat; af=angol felirat; sz=magyar szinkron. Az első óra szeptember 19-én lesz!

Témák:

1. Bevezetés 1. Műfaj történeti vázlat. A klasszikus western világképe. A frontier-elmélet.
2. Bevezetés 2. Műfaji modellek. Az oppozicionális közelítésmód kérdőjelei.
3. Bevezetés 3. Közelítések a revizionizmushoz. Transzformáció vs. revízió.
4. A negyvenes–ötvenes évek revizionizmusa 1. A klasszikus szerepek újraíródása és a reprezentáció változásai.
5. A negyvenes–ötvenes évek revizionizmusa 2. Az egyén válsága: az aktívan passzív és a passzívan aktív hős.
6. A negyvenes–ötvenes évek revizionizmusa 3. A csoport válsága Budd Boettichernél és Anthony Mann-nél.
7. Western és modernizmus 1. Remitizálás és demitizálás: Peckinpah és Altman.
8. Western és modernizmus 2. A klasszikus elbeszélésmód kritikája.
9. Western és modernizmus 3. A modern hős.
10. Transztextualizáció 1. A western és a hollywoodi művészfilm a hatvanas–hetvenes években. A „kortárs western” problémái.
11. Transztextualizáció 2. A frontier-mítosz vége és a westerner újraterejtése/-termelése.
12. Transztextualizáció 3. Western-thriller, thriller-western és neo-westernnoir.

Kurzus teljesítésének követelményei: A félév során három zárthelyi dolgozatot kell írniuk a hallgatóknak, ezekben az órákon elhangzott információkra, a kötelező szakirodalomra és a kötelező filmekre kérdezek rá. A három érdemjegy és az órai munka értékelésének együtteséből kerekedik ki a félév végi jegy.

Kötelező és ajánlott filmek: 1. Bevezetés 1. Műfaj történeti vázlat. A klasszikus western világképe. A frontier-elmélet.
Kötelező filmek: De Mille: *The Plainsman* (1936) (mf); Ford: *My Darling Clementine* (1946) (af)
Ajánlott filmek: Ford: *Iron Horse* (1924) és *Stagecoach* (1939); Curtiz: *Dodge City* (1939); King: *Jesse James* (1939); De Mille: *Union Pacific* (1939) és *North West Mounted Police* (1941); Walsh: *They Died on Their Boots On* (1941)

2. Bevezetés 2. Műfaji modellek. Az oppozicionális közelítésmód kérdőjelei.

Kötelező filmek: Stevens: *Shane* (1953) (mf); Hawks: *Rio Bravo* (1959) (mf)
Ajánlott filmek: Hawks: *Red River* (1948); Wyler: *The Westerner* (1940)

3. Bevezetés 3. Közelítések a revizionizmushoz. Transzformáció vs. revízió.
Kötelező filmek: Rydell: *Cowboys* (1972) (mf); Richards: *The Culpepper Cattle Co.* (1971) (af)
Ajánlott filmek: Newfield: *The Terror of Tiny Town* (1938); Sherman–Wayne: *Big Jake* (1971); Hathaway: *True Grit* (1969)

4. A negyvenes–ötvenes évek revizionizmusa 1. A klasszikus szerepek újraíródása és a reprezentáció változásai.
Kötelező filmek: Daves: *Broken Arrow* (1950) (af); Ray: *Johnny Guitar* (1954) (af)
Ajánlott filmek: Aldrich: *Apache* (1954); Daves: *Devil's Doorway* (1950); Farrow: *Hondo* (1953); Fuller: *Run of the Arrow* (1957); Huston: *Unforgiven* (1960); Ford: *Cheyenne Autumn* (1964); Ritt: *Hombre* (1967); Nelson: *Soldier Blue* (1970)

5. A negyvenes–ötvenes évek revizionizmusa 2. Az egyén válsága: az aktívan passzív és a passzívan aktív hős.
Kötelező filmek: Zinnemann: *High Noon* (1952) (mf); King: *The Gunfighter* (1950) (af)
Ajánlott filmek: Ulmer: *The Naked Dawn* (1954); Arnold: *No Name on the Bullett* (1959); King: *The Bravados* (1958); Daves: *The Hanging Tree* (1959) és *Cowboy* (1958)

6. A negyvenes–ötvenes évek revizionizmusa 3. A csoport válsága Budd Boettichernél és Anthony Mann-nél.
Kötelező filmek: Boetticher: *Comanche Station* (1960) (af) vagy *The Tall T* (1957) (af); Mann: *The Naked Spur* (1953) (af) vagy *Man of the West* (1958) (sz)

7. Western és modernizmus 1. Remitizálás és demitizálás: Peckinpah és Altman.
Kötelező filmek: Peckinpah: *Pat Garrett and Billy the Kid* (1973) (mf); Altman: *Buffalo Bill and the Indians* (1976) (mf)
Ajánlott filmek: Altman: *McCabe and Mrs. Miller* (1971); Peckinpah: *Ride the High Country* (1962) és *The Wild Bunch* (1969); Ford: *The Man Who Shot Liberty Valance* (1962); Marshall: *Destry Rides Again* (1940)

8. Western és modernizmus 2. A klasszikus elbeszélésmód kritikája.
Kötelező filmek: Wellman: *The Ox-Bow Incident* (1943) (af); Hopper: *The Last Movie* (1971) (-)
Ajánlott filmek: Fonda: *The Hired Hand* (1971); Hellman: *Ride in the Whirlwind* (1965) és *The Shooting* (1968)

9. Western és modernizmus 3. A modern hős.
Kötelező filmek: Eastwood: *High Plains Drifter* (1973) (mf); Penn: *Little Big Man* (1970) (mf)
Ajánlott filmek: Hughes: *The Outlaw* (1943); Roy Hill: *Butch Cassidy and the Sundance Kid* (1969); Dragoti: *Dirty Little Billy* (1971); Perry: 'Doc' (1971); Benton: *Bad Company* (1971); Penn: *The Missouri Breaks* (1976); Siegel: *The Shootist* (1976)

10. Transztextualizáció 1. A western és a hollywoodi művészfilm a hatvanas–hetvenes években. A „kortárs western” problémái.
Kötelező filmek: Miller: *Lonely Are the Brave* (1962) (sz); Ritt: *Hud* (1963) (mf)
Ajánlott filmek: Schlesinger: *Midnight Cowboy* (1969); Huston: *The Misfits* (1961); Fraker: *Monte Walsh* (1970); Peckinpah: *Junior Bonner* (1972); Troel: *Zandy's Bride* (1974); Scorsese: *Taxi Driver* (1975)

11. Transztextualizáció 2. A frontier-mítosz vége és a westerner újrateheremtése/-termelése.

Kötelező filmek: Siegel: *Coogan's Bluff* (1968) (sz); Karlson: *Walking Tall* (1973) (af)

Ajánlott filmek: Hopper–Fonda: *Easy Rider* (1969); Winner: *Death Wish* (1974) és *The Mechanic* (1972); Siegel: *Dirty Harry* (1971); Peckinpah: *Straw Dogs* (1971); Friedkin: *The French Connection* (1971); Lucas: *Star Wars* (1977)

12. Transztextualizáció 3. Western-thriller, thriller-western és neo-westernnoir.

Kötelező filmek: Aldrich: *Ulzana's Raid* (1972) (sz); Peckinpah: *Bring Me the Head of Alfredo Garcia* (1974) (mf)

Ajánlott filmek: Mulligan: *The Stalking Moon* (1968); Winner: *Chato's Land* (1972)

Kötelező / ajánlott irodalom: Kötelező irodalom:

Berkes Ildikó: A western. Budapest: Gondolat, 1986.

Varró Attila: Balladák a B-oldalról. *Filmvilág* (2011) no. 5. pp. 8–13.

Wright, Will: A hatlövétű és a társadalom. In: *A western. Antológia* (szerk. Berkes Ildikó). Budapest, MFIFA, 1981. pp. 20–51.

Király Jenő: *A film szimbolikája. III/1. A kalandfilm formái*. Kaposvár–Budapest: Kaposvári Egyetem Művészeti Kar Mozgóképkultúra Tanszék – Magyar Televízió Zrt., 2010. pp. 264–308.

Ajánlott irodalom:

1. Bevezetés 1. Műfaj történeti vázlat. A klasszikus western világképe. A frontier-elmélet.

Buscombe, Edward: A western. *Oxford Filmenciklopédia* (szerk. Geoffrey Nowell-Smith). Budapest: Glória, 1998. pp. 294–303.

Bazin, André: A western avagy a par excellence amerikai filmművészet. In: *Kommunikációelméleti szöveggyűjtemény III.: Tömegfilm* (szerk. Balogh Gyöngyi). Budapest: Tankönyvkiadó Vállalat, 1979. pp. 103–109.

Verhoeff, Nanna: *The West in Early Cinema*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2006. pp. 77–95.

2. Bevezetés 2. Műfaji modellek. Az oppozicionális közelítésmód kérdőjelei.

Kitses, Jim: *Horizons West. Directing the Western from John Ford to Clint Eastwood*. New Edition. London: BFI, 2004. pp. 1–25.

Schatz, Thomas: *Hollywood Genres: Formulas, Filmmaking, and the Studio System*. Boston–Burr Ridge–Dubuque–Madison–New York–San Francisco–St. Louis: McGraw-Hill, 1981. pp. 45–63.

3. Bevezetés 3. Közelítések a revizionizmushoz. Transzformáció vs. revízió.

Benke Attila: Western-reformáció. Az 1950–1980 közötti revizionista westernnek az identitásválság tükrében. *Metropolis*, (2010) no. 3. pp. 32–55.

Cook, David A.: *Lost Illusions. American Cinema in the Shadow of Watergate and Vietnam, 1970–1979*. New York: Charles Scribner's Sons, Macmillan Library Reference USA, 2000. pp. 159–258.

King, Geoff: *New Hollywood Cinema. An Introduction*. London – New York: I.B. Tauris Publishers, 2002. pp. 116–146.

4. A negyvenes–ötvenes évek revizionizmusa 1. A klasszikus szerepek újraíródása és a reprezentáció változásai.

Slotkin, Richard: *Gunfighter Nation: The Myth of the Frontier in Twentieth-Century America*. Norman: University of Oklahoma Press, 1998. pp. 366–378.

Jarvie, Ian C.: A western és a gengszterfilm: néhány mítosz szociológiája. In: *Művészetszociológia* (szerk. Józsa Péter). Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1978. pp. 107–119.

Stam, Robert – Spence, Louise: Kolonializmus, rasszizmus, reprezentáció. *Metropolis* (2005) no. 2. pp. 12–27.

5. A negyvenes–ötvenes évek revizionizmusa 2. Az egyén válsága: az aktívan passzív és a passzívan aktív hős.

Király Jenő: *A film szimbolikája. III/1. A kalandfilm formái*. Kaposvár–Budapest: Kaposvári Egyetem Művészeti Kar Mozgóképkultúra Tanszék – Magyar Televízió Zrt., 2010. pp. 308–319.

6. A negyvenes–ötvenes évek revizionizmusa 3. A csoport válsága Budd Boettichernél és Anthony Mann-nél.

Hahner Péter: Az idegen belovagol a városba (Anthony Mann westernfilmjei). *Filmvilág* (2006) no. 3. pp. 10–15.

Kitses, Jim: *Horizons West. Directing the Western from John Ford to Clint Eastwood*. New Edition. London: BFI. 2004. pp. 139–171., 173–199.

7. Western és modernizmus 1. Remitizálás és demitizálás: Peckinpah és Altman.

Weddle, David: Vad bandák (Sam Peckinpah: A megreformált vadnyugat) 1–5. *Filmvilág* (2004) nos. 5–6–7–8–9.

Kitses, Jim: *Horizons West. Directing the Western from John Ford to Clint Eastwood*. New Edition. London: BFI. 2004. pp. 229–240.

Kagan, Norman: McCabe és Mrs. Miller. *Metropolis* (2009) no. 2. pp. 42–54.

Self, Robert T.: *Robert Altman's Subliminal Reality*. Minneapolis – London: University of Minnesota Press, 2002. pp. 204–214.

Pápai Zsolt: Az akció lebontása. Objektív realista szűzszerűségi sémák és véletlenszerűség Robert Altman hetvenes évekbéli filmjeiben. *Metropolis* (2009) no. 2. pp. 10–26.

8. Western és modernizmus 2. A klasszikus elbeszélésmód kritikája.

Nevelős Zoltán: Nincs esélyed (Dennis Hopper, a filmrendező). *Filmvilág* (2010) no. 8. pp. 20–25

Maltby, Richard: *Hollywood Cinema*. Second Edition. Malden (USA) – Oxford (UK) – Carlton (Australia): Blackwell Publishing. 2003. 74–110.

Király Jenő: *Mágikus mozi. Műfajok, mítoszok, archetipusok a filmkultúrában*. Budapest: Korona kiadó, 1998. pp. 71–78.

9. Western és modernizmus 3. A modern hős.

Kitses, Jim: *Horizons West. Directing the Western from John Ford to Clint Eastwood*. New Edition. London: BFI. 2004. pp. 293–296.

Pápai Zsolt: Hollywood Kis Nagy Embere (Arthur Penn). *Filmvilág* (2010) no. 12. pp. 26–29.

Kolker, Robert: *A Cinema of Loneliness. Penn, Stone, Kubrick, Scorsese, Spielberg, Altman*. Oxford: University Press, 2000. pp. 17–96.

10. Transztextualizáció 1. A western és a hollywoodi művészfilm a hatvanas–hetvenes években. A „kortárs western” problémái.

Takács Ferenc: A bilincs és a mosoly (Paul Newman). *Filmvilág* (2008) no. 12. pp. 16–19.

11. Transztextualizáció 2. A frontier-mítosz vége és a westerner újrateemtése/-termelése.

Ray, Robert B.: *A Certain Tendency of the Hollywood Cinema, 1930–1980*. Princeton: Princeton University Press, 1985. pp. 296–325.

12. Transztextualizáció 3. Western-thriller, thriller-western és neo-westernnoir.

Varga Zoltán: A vadnyugat sikolya (Western-thriller). *Filmvilág* (2004) no. 8. pp. 36–39.
